

سیاستگذاری در آموزش و پرورش

دکتر ناهید نادری

دکتر ضاعلی نوری

عضو هیات علمی دانشگاه اصفهان

دکتر سید علی سیادت

عضو هیات علمی دانشگاه اصفهان

۱۳۹۳

سرشناسه	: نادری، ناهید
عنوان و نام پدیدآور	: سیاستگذاری در آموزش و پرورش / ناهید نادری، رضاعلی نوروزی، سیدعلی سیادت.
مشخصات نشر	: اصفهان: آموخته، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۲۷۰ ص: جدول.
شابک	: 978-600-6465-43-2
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه: ص: [۲۵۵] - ۲۷۰.
موضوع	: آموزش و پرورش و دولت
موضوع	: برنامه‌ریزی آموزشی
موضوع	: تحولات آموزشی
شناسه افزوده	: نوروزی، رضاعلی، ۱۳۵۳ -
شناسه افزوده	: سیادت، سیدعلی، ۱۳۳۲ -
رده بنای ده	: ۱۳۹۲ ص: ۵/ LC۷۱
ردیف دیوبند	: ۳۷۹
نماره کتابشناسی ملی	: ۳۳۸۳۶۱۰

نشر آموخته

(مراکز پخش)

- ۱- نشر آموخته اصفهان - میان مشاق دوم - بلوار مهرآباد - کوی ۱۹ - شماره ۴۶
تلفن: ۰۱۱-۶۱۶۳۶۰ - همراه: ۰۱۰۴۰ - کد پستی: ۸۱۵۸۹-۳۸۱۳۱
- ۲- موسسه مهرآفرین: اصفهان - میدان جمهوری - خیابان رباط اول - نرسیده به پل رباط
روبروی بانک رفاه کارگران - کد پستی: ۱۱۱ - طبقه اول - واحد ۲
تلفن: ۰۳۱۱-۳۳۵۸۹۲ - www.mehrafarincc.ir

سیاستگذاری در آموزش و پرورش

دکتر ناهید نادری - دکتر رضاعلی نوروزی - دکتر سیدعلی سیادت

آماده‌سازی: نشر آموخته

مدیر تولید: فرهاد فروزنده

ویراستار: مریم همت

طراح جلد: علیرضا محمدی

- لیتوگرافی: طلوع
- چاپ: پارسا
- صحافی: سپاهان
- چاپ اول: ۱۳۹۳
- تعداد: ۱۰۰۰
- قیمت: ۱۱۵۰۰ تومان
- © حق چاپ: ۱۳۹۳، انتشارات آموخته

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار.....
	بخش اول
	مفهوم، قلمرو و تاریخچه سیاستگذاری در آموزش و پرورش
۱۵	مقدمه.....
۱۹	فصل اول: سیاست و سیاستگذاری چیست؟.....
۱۹	تاریخچه سیاستگذاری.....
۲۰	اهداف و مفهوم سیاستگذاری.....
۲۵	رویکردهای سیاستگذاری.....
۲۵	سیاستگذاری مطلوب.....
۲۶	عقلانیت در سیاستگذاری.....
۲۹	فصل دوم: اصول سیاستگذاری در آموزش و پرورش.....
۳۱	شرکت کنندگان.....
۳۱	تأثیرات عناصر دخیل سیاستی به منظور انتخاب شرکت کنندگان در سیاستگذاری.....
۳۸	عواملی که بر سیاستگذاری تأثیر می گذارند.....
۳۸	ویژگی های کشوری.....
۳۸	زمینه های سیاسی.....
۳۹	زمینه ی اقتصادی.....

۴۰	توان تأمین مالی
۴۱	امکان‌پذیری
۴۱	اتخاذ یک تصمیم سیاستی و ارزیابی سیاست تدوین‌شده
۴۱	روابط قدرت
۴۳	موضوعات زمانی
۴۵	فصل سوم: شیوه‌های سیاستگذاری در آموزش و پرورش
۴۶	شیوه‌ی نظام‌مند
۴۶	شیوه‌ی تدریجی
۴۷	شیوه‌ی توفقی
۴۷	شیوه‌ی مشارکتی
۴۹	وضعیت‌ال‌سابقه‌ی ادور
۵۰	سیاستگذاری در آمریکای لاتین
۵۱	مراحل سیاستگذاری
۵۱	گروه‌های شریک در سیاستگذاری
۵۵	فصل چهارم: عوامل و ذی‌نفعان سیاست آموزشی تأثیر می‌گذارند
۵۵	مطالعات تأثیرگذار
۵۶	سازمان‌های تأثیرگذار
۵۷	افراد تأثیرگذار
۵۸	منابع اطلاعاتی تأثیرگذار
۵۹	جمع‌بندی شباهت‌ها و نقاط مشترک بین مثال‌های سیاستگذاری در آموزش
۵۹	عوامل تأثیرگذار
۶۱	مراحل و فرآیندهای سیاستگذاری
۶۱	عوامل مالی
۶۲	گرایش بوم‌شناختی
۶۴	مراحل سیاستگذاری
۶۵	نیروهای درگیر در کار سیاست
۶۶	مراحل سیاستگذاری در آمریکای لاتین

۶۶	 گروه‌های درگیر در سیاستگذاری
۶۷	 عوامل تأثیرگذار در سیاستگذاری
۶۷	 نمونه‌هایی از سیاستگذاری آموزشی در برخی کشورها
۶۸	 سیاست‌های علمی و فناوری در انگلستان و نیوزیلند
۷۱	 موضوعات مربوط به سواد در کشورهای انگلیسی‌زبان

بخش دوم

تغییرات جهانی و آموزش و پرورش

۷۷	 مقدمه
۷۹	 فصل پنجم: تغییرات جمعیتی و جمعیت‌ها در نظام جهانی
۸۱	 الزامات آموزش و پرورش
۸۲	 مهاجرت و سیاست‌های آموزشی
۸۵	 درس‌هایی از آموزش و پرورش مهاجران
۸۵	 پژوهش اول: موفقیت‌های مهاجران در سیستم آموزشی
۸۷	 پژوهش دوم: سازگاری مهاجران
۹۱	 فصل ششم: تغییرات اقتصادی و جهانی‌سازی اقتصادی
۹۴	 جهانی‌سازی اقتصاد و آموزش و پرورش
۹۹	 فصل هفتم: بزرگراه اطلاعات؛ این راه ما را به کجا می‌برد؟
۱۰۰	 فناوری به چه معناست؟
۱۰۲	 جهانی‌سازی فناوری و کشورهای در حال توسعه
۱۰۴	 فناوری اطلاعات و آموزش و پرورش
۱۰۷	 برنامه‌ی درسی و نقش معلمان و دانش‌آموزان در آموزش به کمک فناوری
۱۱۱	 فصل هشتم: آسیب‌پذیری محیط‌زیست، نابودی تدریجی محیط‌زیست
۱۱۶	 طرح‌ریزی سیاسی برای آموزش زیست‌محیطی
۱۲۰	 مواد آموزشی برنامه‌ی درسی در برخورد با موضوعات زیست‌محیطی
۱۲۳	 عمومیت‌بخشی مسأله و معرفی آن به دیگران

بخش سوم

هماهنگی سه حوزه‌ی آموزش و پرورش در پاسخ به جهانی‌سازی

۱۲۷	 مقدمه
۱۲۹	 فصل نهم: قلمرو برنامه‌ی درسی و سیاستگذاری در آموزش و پرورش
۱۳۱	 برنامه‌ی درسی و جهانی‌بینی
۱۳۱	 اصلاح ساختاری برنامه‌ی درسی
۱۳۴	 در جستجوی مدینه‌ی فاضله: جهان‌بینی‌های اجتماعی و برنامه‌ی درسی
۱۳۴	 برنامه‌ی درسی و مدینه‌ی فاضله
۱۳۶	 کار برنامه‌ی درسی در کلاس
۱۳۷	 معلم به عنوان یک بهره‌ور عامل استفاده از برنامه‌ی درسی
۱۳۸	 دانش آموز به عنوان شریک و عامل در استفاده از برنامه‌ی درسی
۱۳۹	 تعاملات بیشتر مربوط به برنامه‌ی درسی و استفاده از آن در کلاس
۱۴۰	 پتانسیل برنامه‌ی درسی
۱۴۳	 فصل دهم: نقش معلمان و سیاستگذاری در آموزش و پرورش
۱۴۴	 درک نقش معلمان در برابر محتوای کار
۱۴۸	 برداشت معلمان از نقش خود در قیاس با متن کلاس: نقش معلمان حرفه‌ای
۱۵۰	 تأثیر وضعیت‌های تدریس بر خاطرات معلمان
۱۵۴	 عامل زمان در آموزش
۱۵۹	 فصل یازدهم: تربیت معلم و سیاستگذاری در آموزش و پرورش
۱۶۱	 به رسمیت شناختن برنامه‌های تربیت معلم
۱۶۷	 اعطای گواهینامه به معلمان
۱۷۳	 کلیات برنامه‌ها برای معلمان تازه استخدام شده
۱۸۲	 طراحی و کاربرد

۱۸۵	تأثیرات اجتماعی و فرهنگی بر تربیت معلم
۱۸۷	رشد حرفه‌ای
۱۸۷	انواع و عوامل رشد حرفه‌ای
۱۸۸	رویکرد کشورها در زمینه‌ی رشد حرفه‌ای
۱۹۶	تحقیق در مورد تأثیرات رشد حرفه‌ای
۲۰۰	مدارس به‌عنوان سازمان‌های یادگیرنده
۲۰۳	اوپریت‌های توسعه و خط‌مشی آینده
۲۰۳	طراحی طرح رشد حرفه‌ای معلمان از طریق معیارهای عملکرد و نیازهای مدرسه
۲۰۴	در نظر گرفتن رشد حرفه‌ای معلم به‌عنوان فرآیندی مستمر
۲۰۵	منعطف ساختن آموزش و پرورش معلم ابتدایی و پاسخگو کردن آنها
۲۰۶	اصلاح شیوه‌های انتخاب دانشجو در مراکز تربیت معلم
۲۰۷	سیاست تغییر در مراکز تربیت معلم
۲۰۹	بهبود تجربیات دروس عملی
۲۱۰	اعتبارسنجی برنامه‌های تربیت معلم
۲۱۰	اعطای گواهینامه به معلمان جدید
۲۱۱	تقویت و توسعه‌ی برنامه‌های توجیهی
۲۱۱	رشد حرفه‌ای یکپارچه از طریق شغل
۲۱۵	فصل دوازدهم: خط‌مشی‌ها در جذب، گزینش و استخدام معلمان
۲۱۷	تدریس و کار دولتی
۲۱۷	شرایط استخدام معلمان
۲۲۴	اجرای سیاست جدید آموزش و پرورش
۲۲۷	ادغام تغییرات تدریس با برنامه‌های تربیت معلمان
۲۳۰	نقش تعلیم‌دهندگان معلمان در جهان متغیر
۲۳۶	سیاست آموزش و پرورش: موضوعات تمرکز

بخش چهارم

سیاستگذاری در آموزش و پرورش قرن بیست و یکم

۲۳۹	 مقدمه
۲۴۱	فصل سیزدهم: الگوی پیشنهادی نظام‌مند و کل‌گرایانه برای سیاستگذاری در پاسخ به تغییرات جهانی
۲۴۲	 مرحله‌ی شروع
۲۴۳	 مرحله‌ی اول بررسی
۲۴۵	 مرحله‌ی دوم بررسی‌ها
۲۴۶	 مرحله‌ی سوم بررسی
۲۴۷	 مرحله‌ی پایان
۲۴۸	 مرحله‌ی اجرا
۲۴۸	 شاخص‌های زمانی، روابط قدرت و زمان در سیاستگذاری
۲۵۳	 منابع

بیشگفتار

بسیاری از تحلیلگران علوم سیاستگذاری معتقدند، شناخت فرآیندهای سیاستگذاری، بنیادهای معرفتی و نظری حاکم بر این عرصه، ابزارها، تاکتیک‌ها و روش‌ها، به پژوهشگران کمک می‌کند تا به «جعبه‌ی سیاه سیاستگذاری‌ها» دست یابند. در این میان شیوه‌ی بیان و گفتمان موجود در سیاست‌ها، که در هر فعالیت سیاستگذاری وجود دارد، راهنمای خوبی برای دستیابی به این شناخت هستند.

دنیا و سبک زندگی امروزی ما، همانند زندگی و دنیای ما در ۲۰ سال یا حتی ۵ سال پیش نیست. امروزه جامعه‌ی جهانی با چالش‌ها و شرایط فرهنگی، اجتماعی و محیطی روبه‌رو شده است. راه‌های مسائل و راه‌های اقتصادی، رسانه‌ها و فناوری‌ها را نیز تحت تأثیر قرار داده است. با بروز این تحولات جهانی، بخش آموزش نیز با تحولات شگرف و روزافزونی روبه‌رو گردیده است. انسان‌ها امروزه خاکی زندگی می‌کنند و دنیای مشترکی دارند. آنها همواره به سرزمین‌های یکدیگر مهاجرت و مبادلت می‌کنند و از طریق شیوه‌های پیشرفته و جدید با همدیگر ارتباط برقرار می‌نمایند.

زندگی در دهکده‌ی جهانی به شیوه‌های خاص نیاز دارد که فقط از طریق آموزش می‌توان با این شیوه‌ها آشنا شد. سیاستگذاران حوزه و افراد تأثیرگذار در آموزش و پرورش چنانچه بخواهند انسان‌ها به صورت موفق و فعال در دهکده‌ی جهانی نقش‌آفرینی کنند، باید به یکپارچه‌سازی آموزش بپردازند و از رویکرد سیستمی و کل‌گرایانه در سیاستگذاری‌های خود استفاده کنند. نظام آموزشی می‌تواند بستر و زمینه‌ای برای ورود انسان‌ها به رشد یافته به جامعه باشد و کلاس‌های درس نیز می‌توانند محلی برای بررسی مشکلات و همچنین آزمایشگاهی مفید برای رسیدن به پیشرفت‌های فنی و علمی در جامعه‌ی جهانی باشند.

برای بهبود عملکرد انسانی در جامعه‌ی جهانی، آموزش باید کامل‌تر، به‌روزتر و کارآمدتر شود و در برخی ابعاد آن بازنگری جدی صورت گیرد و به شیوه‌های جدیدتری انجام گردد. دانشی که در دهکده‌ی جهانی تدریس می‌شود باید مبتنی بر مسائل و دغدغه‌های جامعه‌ی جهانی و کره‌ی خاکی‌یی باشد که بر روی آن زندگی می‌کنیم.

کتاب حاضر می‌تواند به رهبران، مدیران و سیاستگذاران و برنامه‌ریزان آموزشی کمک کند تا سیاست‌های مناسبی را همراه با تحولات جهانی اتخاذ نمایند و با استفاده از رویکرد سیستمی به تدوین برنامه‌های نوین آموزشی بپردازند.

این کتاب از چهار بخش و سیزده فصل تشکیل شده است؛ بخش اول شامل چهار فصل است. موضوع فصل اول: آشنایی با مفاهیم، قلمرو و تاریخچه سیاست و سیاستگذاری در آموزش و پرورش است. ویژگی‌های کشورهای توسعه‌یافته، زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، روابط قدرت و زمان از اصول مهم سیاستگذاری هستند که در فصل دوم مورد بررسی قرار می‌گیرد. در سیاستگذاری کشورهای توسعه‌یافته، روش‌های مختلف مانند شیوه‌های نظام‌مند، تدریجی، موقتی و واکنشی استفاده می‌شود که موضوع فصل سوم است. همچنین عوامل زیادی بر سیاست‌های آموزشی تأثیر می‌گذارند که این عوامل عبارت‌اند از: مطالعات تأثیرگذار، افراد تأثیرگذار و منابع اطلاعاتی تأثیرگذار. عوامل مهم‌برده، در فصل چهارم مورد توجه قرار می‌گیرند.

بخش دوم شامل چهار فصل است؛ جمعیت جهانی همواره با تغییراتی روبه‌رو می‌باشد که در قانون توجه سیاستگذاران آموزشی قرار گرفته است. همراه با تغییرات جمعیتی که ناشی از عوامل مختلف می‌باشد، هویت جمعیت‌ها نیز مورد تغییر قرار می‌گیرد. یکی از عوامل مهم، مهاجرت افراد به کشورهای دیگر است که قرار است از نظام آموزشی کشورهای مقصد بهره‌مند شوند. الزاماتی که لازم است سیاستگذاران آموزشی در این زمینه مدنظر قرار دهند، موضوع فصل پنجم است. تغییرات اقتصادی و معیشتی اطلاعات نیز از عوامل مهم در سیاستگذاری است که به ترتیب در فصل ششم و هفتم به بحث قرار گرفته‌اند. همراه با این تغییرات، بشر از حفظ محیط‌زیست غافل شده و خسارات جبران‌ناپذیری را به آن وارد ساخته است. آسیب‌پذیری محیط‌زیست مسأله‌ای است که نباید از دید سیاستگذاران بی‌ان بماند و لازم است به‌عنوان دغدغه‌ی اصلی آنها مورد توجه قرار گیرد. این موضوع در فصل هشتم گنجانده شده است.

بخش سوم به هماهنگی سه حوزه‌ی برنامه‌ی درسی، معلمان، تدریس و همچنین تربیت معلمان می‌پردازد که موضوع برنامه‌درسی در فصل نهم، نقش معلمان و تدریس آنها در فصل دهم، تربیت معلمان در فصل یازدهم و خط‌مشی‌های مورد نظر در جذب، گزینش و استخدام معلمان موضوع فصل دوازدهم است.

در بخش چهارم با اتخاذ رویکرد سیستمی و با توجه به مقوله جهانی سازی به بررسی الگوی پیشنهادی سیاستگذاری در آموزش و پرورش پرداخته می شود که بن پرتز ارائه کرده است.

امید است این کتاب با طرح بحث سیاستگذاری در آموزش و پرورش مورد توجه مدیران، نامه ریزان و سیاستگذاران آموزشی، معلمان و پژوهشگرانی که علاقه مند به این موضوع مهم هستند، قرار گرفته و با ارائه نظر، پیشنهاد و انتقادات سازنده خود، نویسندگان را در جهت اصلاح و تکمیل آن یاری نمایند.

ناهد نادی

رضاعلی نوری

سید علی سیادت

دانشگاه اصفهان

دی ماه ۱۳۹۲